

J. J.

Pokaz prywatnych kolekcji z dziedziny historii techniki i kultury materialnej

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 18/4, 810-811

1973

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



zrzeszonych w Naczelnej Organizacji Technicznej, placówkach naukowych oraz Muzeum Techniki.

W obecnej kadencji Komisja współpracuje ściśle z istniejącą w Muzeum Techniki w Warszawie komórką powołaną do badań nad historią stowarzyszeń naukowo-technicznych w Polsce.

Prace Komisji koncentrują się wokół następujących zadań: opracowania form trwałego zabezpieczenia dokumentów i pamiątek dotyczących historii ruchu stowarzyszeniowego NOT; zainicjowania kronik poszczególnych oddziałów wojewódzkich i rejonowych Naczelnej Organizacji Technicznej oraz stowarzyszeń zrzeszonych w NOT; zapoczątkowania publikacji materiałów do historii ruchu stowarzyszeniowego NOT; podjęcia prac nad systematyczną bibliografią wydawnictw NOT.

Komisja wystąpiła do stowarzyszeń naukowo-technicznych z apelem o zabezpieczenie materiałów archiwalnych dotyczących ich historii. W wyniku prac Komisji zgromadzone zostały interesujące materiały obrazujące historię poszczególnych stowarzyszeń, są one obecnie przygotowywane do druku. Opracowany został również wzór karty dokumentacyjnej kartoteki inżynierów polskich.

Krzysztof Mrozowski

POKAZ PRYWATNYCH KOLEKCJI Z DZIEDZINY HISTORII TECHNIKI I KULTURY MATERIALNEJ

Znaczenie kolekcji prywatnych jako czynnika uzupełniającego działalność instytucji państwowych w zakresie gromadzenia i zabezpieczania dóbr kultury jest ogólnie znane. W licznych przypadkach właśnie dzięki pasji i zamiłowaniu indywidualnych kolekcjonerów zachowały się wartościowe dokumenty, dzieła sztuki, pamiątki historyczne. Kolekcje prywatne są też obfitym źródłem zasilającym systematycznie zbiory placówek muzealnych. Istnieje więc społeczne uzasadnienie popierania rozwoju indywidualnego kolekcjonerstwa.

Wychodząc z tego założenia Muzeum Techniki nawiązało współpracę z Warszawskim Kołem Hobbystów, grupującym zbieraczy o bardzo różnorodnych zainteresowaniach, ale m.in. tych, którzy gromadzą przedmioty z dziedziny historii techniki i kultury materialnej (ten stosunkowo nowy kierunek zbieractwa zyskuje sobie stopniowo zwolenników).

Rezultatem nawiązanej współpracy było zorganizowanie na terenie muzeum pokazu indywidualnych kolekcji z tej dziedziny. W imprezie wzięło udział 24 zbieraczy, którzy zaprezentowali fragmenty swoich zbiorów (wystawienie całości wymagałoby powierzchni przekraczającej aktualnie możliwą do wykorzystania na ten cel).

Zakres tematyczny wystawionych zbiorów był szeroki: od zapalniczek, telefonów i zegarków po modele samochodów i pojazdów kosmicznych. Okazało się, że niektóre ze zbiorów z uwagi na swoją zasobność i konsekwentne ukształtowanie mają już charakter reprezentatywnych dla tematu kolekcji np. bogaty i ze znanstwem gromadzony zbiór lamp naftowych Jerzego Hołubca, zbiór zapalniczek Stefana Śmigielskiego, zbiór samowarów Zdzisława Radzikowskiego czy zbiór zegarków Antoniego Rosochackiego, obejmujący m.in. bardzo rzadkie i cenne historycznie obiekty.

Pokaz otwarty 31 marca 1973 r. spotkał się z ogromnym zainteresowaniem publiczności, a także środków masowego przekazu. Spełnił więc swoje zasadnicze

zadanie, polegające na popularyzacji zbieractwa przedmiotów z dziedziny historii techniki i kultury materialnej.

W perspektywie Muzeum Techniki przewiduje organizowanie podobnych do opisanej imprez, również pokazów indywidualnych kolekcji w całości.

J. J.

KONTAKTY ODONA BUJWIDA Z LUDWIKIEM PASTEUREM

Nawiązując do 150 rocznicy urodzin Ludwika Pasteura (1822—1895) — uroczyste obchodzonej niedawno we Francji — słuszne wydaje się przypomnieć o przyjaźni i naukowych kontaktach z nim naszego wybitnego uczonego Odonu Bujwida (1857—1942), założyciela pierwszej w świecie po pasteurowskiej pracowni szczepionek przeciw wściekliźnie w Warszawie¹.

Bibliografia prac naukowych Bujwida obejmuje 386 pozycji, wśród których znajduje się pierwszy w Polsce podręcznik mikrobiologii. Działalność swoją prowadził on zarówno w rodzinnym mieście — Warszawie, jak i w Petersburgu i Odessie, najdłużej zaś w Krakowie na stanowisku profesora higieny i mikrobiologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Trudno wyliczyć tytuły prac Bujwida, dlatego słuszniej będzie zaakcentować tylko najważniejsze poruszane w nich problemy. Opracował on biochemiczny odczyn swoisty przecinkowca cholery — stosowany jeszcze i dzisiaj, jako jeden z pierwszych w świecie uzyskał hodowlę chorobotwórczych promieniowców, a ponadto wykazał wpływ cukru gronowego na przebieg procesów ropnych u cukrzyków. Wsławił się wprowadzeniem do lecznictwa behringowskich szczepionek przeciwdyfterytycznych produkcji krajowej oraz wprowadzeniem badania żywności w dużych miastach i kontroli higieniczno-sanitarnej wodociągów.

Bujwid walczył także o emancypację kobiet, doprowadzając do utworzenia w Krakowie w 1896 r. pierwszego w Polsce gimnazjum żeńskiego oraz do dopuszczenia kobiet do studiów medycznych. Był zapalonym esperantystą i nauczycielem tego języka. Uczony ten interesował się żywo zagadnieniami społecznymi i problemami klasy robotniczej, dom jego był miejscem spotkań i konferencji na te tematy.

Zdążając śladami Roberta Kocha (1843—1910), z którym łączyły go również kontakty naukowe, wyprodukował Bujwid zawiesinę o nazwie Tuberkulina. Nazwę tę przejął od niego Koch nazywając swój preparat Alt-Tuberkulin. Aby upewnić się o skuteczności Tuberkuliny Bujwid zwrócił się do Ludwika Pasteura

¹ Autor niniejszej notatki korzystał m.in. z następujących materiałów: *Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego 1864—1945*, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego; O. Bujwid: *Powstanie Zakładów Szczepień przeciwko wściekliźnie w Warszawie i Krakowie*. „Warszawskie Czasopismo Lekarskie” 1937 nr 14 s. 274, nr 11 s. 256 B. Gołąbowa: *Odon Bujwid*. „Przegląd Lekarski” 1945 nr 8 s. 165; F. Walter: *Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego za okres wojny 1939—1945*. Kraków 1946 s. 55; B. Drobner: *Fanatyk nauki*. „Problemy” 1957 nr 12 s. 908; S. Slopek: *Setna rocznica urodzin pioniera polskiej mikrobiologii Odonu Bujwida*. „Postępy Higieny i Medycyny Doświadczalnej” 1957 nr 11 s. 489; T. Hordakowski: *W setną rocznicę urodzin dra Odonu Bujwida*. „Echo Krakowa” 1957 nr 280; A. Czerwiński: *Odon Bujwid — polski Pasteur*. „Gazeta Krakowska” 1958 nr 30; S. Slopek: *In Commemoration of the Centenary of the Birth of Odon Bujwid, Polish Pioneer in Bacteriology and Hygiene*. „Polish Medical History and Science Bulletin” 1959 nr 5 s. 35; Z. Przybyłkiewicz: *Odo Bujwid (1857—1942) W: Nauki medyczne w sześćsetlecie Uniwersytetu Jagiellońskiego*. T. 1. *Zyciorisy*. Kraków 1963 s. 256—280; Tenże: *Mikrobiologia. Powstanie i rozwój katedry mikrobiologii w Krakowie*, jw. T. 2. *Historia katedr* s. 614—616.